

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ЕМПАТІЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ:
ВЕРБАЛЬНИЙ ВИМІР»**

Виконавець: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
групи Ang1-M22z
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська))
Котик Олександр Вікторович

Керівник: **Литвинюк О.М.**,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови

Рецензент: **Кришталюк Г.А.**,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов і
зарубіжної літератури

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ЕМПАТІЇ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ.....	8
1.1. Тлумачення емпатії в гуманітарних студіях.....	8
1.2. Тлумачення емпатії в лінгвістиці емоцій.....	13
1.3. Діалог як простір актуалізації емпатії.....	17
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. НОМІНАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЕРБАЛЬНИХ І НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ЕМПАТИЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	21
2.1. Репрезентація емоційного компонента значення в мові.....	21
2.2. Вербальні засоби на позначення емпатії в діалогічному дискурсі.....	22
2.2.1. Лексичні особливості емпатійних висловлень.....	22
2.2.1.1. Семантичне поле емпатії.....	29
2.2.1.2. Фразеологічні засоби на позначення емпатії.....	32
2.2.2. Синтаксична характеристика емпатійних висловлень.....	34
2.3. Невербальні засоби на позначення емпатії в діалогічному дискурсі.....	38
2.4. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації у реалізації емпатії.....	48
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ВИРАЖЕННЯ ЕМПАТІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	51
3.1. Емпатійні висловлення у вимірі культури спілкування.....	51
3.2. Локальні дискурсивні стратегії вираження емпатії.....	53
3.2.1. Стратегія моральної підтримки.....	56
3.2.2. Стратегія солідаризації з адресатом.....	58
3.2.3. Стратегія інтерпретації негативної ситуації.....	61
3.2.4. Стратегія збереження позитивного фокусу інформації.....	63
3.2.5. Стратегія зміни фокусу інформації з негативного на позитивний....	64

3.2.6. Стратегія самопрезентації мовця.....	66
3.3. Взаємодія локальних стратегій емпатизації дискурсу.....	69
Висновки до розділу 3.....	73
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	83

ВСТУП

Сучасний стан розвитку лінгвістики характеризується посиленням інтересом до механізмів відображення емоцій і почуттів у мові й мовленні [6; 24], до функціонування невербальних компонентів комунікації як знаків емоцій [27; 40], маркерів емоційно-оцінного ставлення людей один до одного [10] та засобів урегулювання міжособистісних стосунків мовців у процесі комунікативної взаємодії [4].

Емоційно-оцінне ставлення комунікантів один до одного у вигляді емоційного відгуку полягає у здатності людини розпізнати емоційний стан іншого [7], у вмінні вислухати його, проїнятися його/її переживаннями та виразити готовність надати підтримку [31]. Таке позитивне ставлення людей один до одного називається *емпатією*.

У сучасному мовознавстві розроблено теорію емпатичної комунікації як особливого виду мовленнєвої взаємодії [14], виявлено фразеосемантичні одиниці реалізації емпатії особистості, досліджено інші аспекти емпатії як явища комплексної природи.

Актуальність обраної теми зумовлена спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення особливостей мовленнєвої поведінки мовців крізь призму емоційних станів, прагматичних намірів і комунікативних потреб. Невирішеність питань, пов'язаних з дослідженням репертуару засобів вираження емпатії в англomовному дискурсі, спричинила потребу здійснення аналізу співвідношення вербальних і невербальних компонентів комунікації з позицій емотіології й дискурсології. Тематика дослідження є актуальною з огляду на неможливість на сучасному етапі розвитку лінгвістики здійснювати адекватний прагматичний та семантичний аналіз різних типів дискурсу (усного, писемного мовлення, художнього тексту) без виявлення особливостей ставлення автора/адресанта до адресата, встановлення об'єкта емоційного спрямування автора, а отже, прихованих компонентів смислу і справжніх причин досягнення мовленнєвих упливів.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей вербальних і невербальних засобів на позначення емпатії в англomовному діалогічному дискурсі.

Досягнення мети дослідження передбачає розв'язання таких завдань:

- висвітлити специфіку емпатії як складника емоційної компетенції мовця;
- визначити характер семантичної структури лексичних одиниць сучасної англійської мови на позначення емпатії;
- встановити основні синтаксичні особливості англomовних емпатійних висловлень;
- з'ясувати закономірності взаємодії вербальних і невербальних компонентів комунікації у процесі емпатизації англomовного дискурсу;
- виявити особливості стратегій і тактик вираження емпатії в англomовному діалогічному дискурсі.

Об'єктом дослідження є вербальні й невербальні засоби на позначення емпатії в англomовному діалогічному дискурсі.

Предмет дослідження становлять номінативні й прагматичні особливості засобів емпатизації англomовного діалогічного дискурсу.

Матеріалом дослідження слугували художні твори британських та американських авторів ХХ століття, із яких методом суцільної вибірки було вилучено 213 фрагментів з емпатійними висловленнями.

У межах дослідження використовувався такий методичний інвентар: методика: *метод компонентного аналізу* залучений для вивчення номінативного аспекту лексичних одиниць сучасної англійської мови, що вживаються для позначення емпатії; *метод дистрибутивного аналізу* забезпечив виявлення структурних особливостей емпатійних висловлень; *метод дискурсивного аналізу* застосовувався для виявлення стратегій і тактик вербального і невербального вираження емпатії. За допомогою *кількісних підрахунків* визначалася частота невербальних засобів на позначення емпатії в дискурсі.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше виокремлено лексичні одиниці сучасної англійської мови, які використовуються

для позначення емпатії; встановлено закономірності функціонування невербальних засобів на позначення емпатії в англomовному діалогічному дискурсі. Новим також є визначення дискурсивного потенціалу емпатійних висловлень у реалізації стратегій і тактик гармонізації комунікативної взаємодії.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати розвивають положення емотіології про засоби реалізації емоційної компетенції мовця. Вивчення невербальних засобів на позначення емпатії поглиблюють знання про функціональний потенціал невербальних компонентів комунікації.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання його результатів, теоретичних положень та висновків у курсах лексикології сучасної англійської мови (розділ «Семантична структура слова»), теоретичної граматики (розділи «Прагматика речення», «Аналіз дискурсу»), курсах за вибором з прагмалінгвістики, лінгвістики емоцій, теорії невербальної комунікації, у наукових дослідженнях лінгвістичного та психолінгвістичного спрямування.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, списку джерел лексикографічного матеріалу, списку джерел ілюстративного матеріалу.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та його актуальність, указано мету й завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

У **першому розділі** висвітлено основні теоретичні положення емотіології, на яких базується концептуальний апарат дослідження, розглянуто параметри емпатії з урахуванням їхньої ролі в оптимізації міжособистісних стосунків, у формуванні гармонійної комунікативної взаємодії.

Другий розділ присвячено розгляду лексичних, фразеологічних і синтаксичних засобів на позначення емпатії у сучасній англійській мові. Здійснено аналіз номінацій невербальних засобів на позначення емпатії, з'ясовано взаємодію вербальних і невербальних компонентів комунікації на

позначення емпатії, визначено закономірності вживання типових видів невербальних дій.

У **третьому розділі** розглянуто глобальну та локальні стратегії емпатизації англомовного діалогічного дискурсу, виявлено основні тактики, визначено взаємодію локальних стратегій з урахуванням таких чинників як ситуативний, гендерний й етнокультурний.

У **висновках** сформульовано підсумки проведеного дослідження й окреслено перспективи подальших пошуків у започаткованій проблематиці.

ВИСНОВКИ

Сучасна антропоцентрична наука поповнюється здобутками нових напрямків лінгвістики, серед яких чільне місце посідають емотіологія та прагмалінгвістика, у фокусі яких перебуває мовленнєва діяльність, яка пов'язана з проявом емоційно-оцінного ставлення комунікантів один до одного. Емоційне ставлення, що базується на розумінні характеру переживань іншої людини й виявляється у готовності діяти відповідно до психологічного стану та життєвих обставин, становить сутність емпатії як складника емоційної компетенції особистості та характеризує поведінку людини у соціумі.

Емпатія як комплексний феномен, що полягає в емоційній чуттєвості, проникненні в почуттєвий світ, здатності ідентифікувати емоційний стан іншої людини на основі свого емоційного та соціального досвіду, може бути таких видів: інтуїтивний, раціональний, емоційний, когнітивний. Емпатія характеризується емоційним, когнітивним, соціальним, комунікативним та прагматичним параметрами.

Успішна мовленнєва взаємодія зумовлена не тільки комунікативною компетенцією мовців, але й емоційною. Емпатія є одним із показників наявності у комуніканта емоційної компетенції. Як складник емоційної компетенції мовця, емпатія полягає у вмінні людини усвідомити свої емоції та виразити їх, у вмінні побачити зв'язок між своїми емоціями та чужими, у вмінні розуміти емоції інших, у прояві повазі до емоційної поведінки інших, у знаннях способів та прийомів вираження емоційного ставлення вербальними та невербальними засобами комунікації.

Прагматичний потенціал емпатії як цілеспрямованої мовленнєвої дії, яка, як правило, постає при безпосередньому спілкуванні та спрямована на підтримку або зміну емоційно-почуттєвої сфери адресата, охоплює цілий комплекс прийомів, способів мовного /немовного матеріалу, об'єднує суб'єктно-адресатні відношення з наміром відтворити таку специфіку комунікації, як ефект емоційного, успішного, дієвого, толерантного, гармонійного спілкування.

У сучасній англійській мові існує досить широкий арсенал засобів для позначення емпатії. До них засобів належать лексичні (слова з понятійним змістом «емпатія», з емоційно-оцінним змістом, емоційно-експресивні слова з компонентом «інтенсивність» дії емпатії), фразеологічні, синтаксичні. Лексичні одиниці представлені у семантичному полі у вигляді складної, багатопланової єдності семантично об'єднаних мовних одиниць, які належать до різних частин мови. Ключовими одиницями є іменники, прикметники, дієслова, прислівники з емоційно-понятійним змістом «емпатія», дієслова, що виражають позитивні почуття й емоції. Позитивно-оцінні, емоційно-підсилювальні прикметники та прикметники описують емоції й почуття, такою функцією наділені прислівники, частки, вигуки, модальні слова.

Емпатизація у комунікативній взаємодії здійснюється не тільки за допомогою вербальних дій, але й невербальних. До репертуару невербальних дій входять найбільш частотні фонаційні, мімічні, візуальні, такесичні засоби. Найменш типовими є кінесичні, проксемічні, які розглядаються з прагматичної точки зору, тобто з урахуванням їхньої ролі в реалізації емпатії. Прагматична функція невербальних засобів полягає у здійсненні цілеспрямованого емоційно-психологічного впливу на адресата з метою його активізації та з подальшим врегулюванням комунікативного процесу.

Мовленнєвою одиницею на позначення емпатії є емпатійне висловлення, що оформлюється засобами, які характеризуються різним рівнем експресії та інтенсивності, що сприяє емпатизації дискурсу.

Емоційний стан адресата детермінує інформаційний зміст емпатійних висловлень. У відповідь на позитивні емоції, почуття адресата, які виникають в результаті радісних подій, мовець продукує емпатійне висловлення, яке набуває таких значень: втішання, схвалення, захоплення. Реагуючи на негативні емоційні переживання адресата, мовець застосовує емпатійні висловлення, які виражають підбадьорювання, обнадіювання, утішання, допомогу, турботу, жалість, жаль. Межі між цими значеннями нечіткі, рухомі, а мовні засоби, які їх

формують, спільні й інтерпретуються залежно від контексту. В межах одного емпатійного висловлення можлива наявність декількох прагматичних значень.

Прагматична природа емпатії уможлиблює розгляд емпатійних висловлень як засобів реалізації дискурсивних стратегій – глобальної та локальної. Глобальна стратегія спрямована на гармонізацію емоційного стану адресата, міжособистісних стосунків партнерів по спілкуванню, комунікативного процесу. До локальних стратегій емпатизації відносяться стратегії моральної підтримки, інтерпретації негативної ситуації, зміни фокусу інформації з негативного на позитивний, збереження позитивного фокусу інформації, солідаризації з адресатом, самопрезентації мовця. У дискурсі простежується динамічна взаємодія локальних стратегій, які в комплексі сприяють здійсненню емпатизації. Вибір стратегій і тактик емпатизації регулюється факторами ситуативного, гендерного, культурологічного характеру. Емпатія становить ефективний інструмент маніпуляції партнером по спілкуванню. Відповідно, стратегії вираження емпатії можуть мати маніпулятивний та неманіпулятивний характер залежно від цілей адресанта.

Таким чином, результати дослідження можуть бути використані для подальшої наукової розробки проблем вивчення позначення емоцій у мові та мовленні. Перспективним вбачається подальше дослідження емпатії у ракурсі її етнокультурної, гендерної специфіки прояву в англomовному соціумі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева І. О. Семантика та прагматика англійських часток: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2001. 20 с.
2. Анохіна Т. О. Кореляція феноменів «пауза» та «мовчання» на матеріалі англomовного художнього дискурсу. *Філологічні студії*. 2004. №2. Луцьк. С. 4–7.
3. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології. Київ : Академія, 2006. 248 с.
4. Бігунов Д. О. Конфліктна комунікативна взаємодія: типи мовленнєвої поведінки старшокласників. *Актуальні проблеми психології*. Том І. Вип. 50. С. 40–46.
5. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької мови). Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2000. 256 с.
6. Гладько С. В. Емотивність художнього тексту : семантико-когнітивний аспект (на матеріалі сучасної англomовної прози): дис. ... канд. філол. наук :10.02.04 «Германські мови». Київ, 2000. 223 с.
7. Журавльова Л. П. Психологія емпатії. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с.
8. Зернецький П. В. Сміслова модель маніпуляційного впливу в політичному дискурсі. *Наукові записки*. 2003. Т. 22. Ч. 1. Гуманітарні науки. Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Вид. Дім. «КМ». С. 58–60.
9. Зірка В. В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02. 02. Київ, 2005. 29 с.
10. Изард К. Психологія емоцій. СПб. : Питер, 2000. 77 с.
11. Іщенко О. В. Діалогічне мовлення як засіб розвитку емоційного інтелекту при вивченні іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». Острог Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 2 (70), червень. С. 84–86.

12. Кабірі М. Стратегія самопрезентації як засіб утілення ідентичності : перекладацький аспект. *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філологія»*. 2021. Вип. 45. С. 153–164.
13. Калита А.А. Система фонетичних засобів актуалізації смислу висловлювання (експериментально-фонетичне дослідження англійського емоційного мовлення): автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2003. 32 с.
14. Ковалевська Т. Ю. Моделювання емпатії в сучасній українській мові : автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 2002. 36 с.
15. Козяревич Л. В. Дискурсивні стратегії і тактики емпатизації. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. 2005. Вип. 13. С. 170–173.
16. Козяревич Л. В. Емпатійні висловлення в системі мовленнєвих актів. *Нова філологія*. 2005. Вип. 2 (22). С. 192–196.
17. Козяревич Л. В. Емпатія як один з факторів успішного перебігу комунікації. *Наука і сучасність*. 2003. Т. XXXVI. С. 187–194.
18. Легких К. В. Роль емпатії у професійній діяльності суддів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020. № 44. С. 164–167.
19. Літвінчук І. М. Прагматика емотивного тексту: автореф. дис... канд.... філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2000. 11 с.
20. Медведєва Л. М. Мовленнєвий акт і контекст. *Мовознавство*. 1988. № 2. С. 31–37.
21. Морозова І. І. Комунікативні стратегії ввічливості у стереотипній мовленнєвій поведінці вікторіанської жінки : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2004. 20 с.
22. Орбан-Лембрик Л. Є. Соціальна психологія. Київ : Академвидав, 2003. 446 с.
23. Притолук С. До питання лінгвістичної систематизації емотивів. *Модальність та емотивність. Наукові записки. Серія Мовознавство. Тернопільськ. держ. педагог. ун-т*. 2000. Вип. 1(3). С. 182–188.

24. Приходько Г. І. Деякі аспекти співвідношення оцінки, емоційності, експресивності та модальності. *Мова і культура*. 2003. Вип. 17. С. 119–125.
25. Рибачок С. М. Когезія і дискурс. *Дискурс іноземномовної комунікації* (колективна монографія). Львів : Вид-во Львівськ. націон. ун-ту ім. І. Франка, 2002. С. 193–200.
26. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля – К., 2006. 716 с.
27. Серякова І. І. Магія невербальної комунікації: навч. посібник. Київ : Вид. Центр КНЛУ, 2004. 95 с.
28. Смолінська О. Є. Комунікативні процеси у навчанні : навч. посіб. Львів : Сполом, 2010. 254 с.
29. Тарасова Е. В. Синергетические тенденции в современной лингвистике. *Вісник Харківськ. нац. ун-ту*. 2000. № 500. С. 3–9.
30. Таценко Н. В. Феномен емпатії в сучасних наукових парадигмах. *Філологічні трактати*. 2014. Том 6, № 4. С. 55–64.
31. Туркова Д. М. Емпатія як «спосіб буття» професійного психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. № 8. С. 69–76.
32. Фадєєва О. В. Стратегії й тактики конфліктного дискурсу (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2000. 18 с.
33. Федорів Я. Р. Соціокультурні аспекти просодичної організації висловлювань-невдоволень (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі англійського мовлення) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2000. 20 с.
34. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. А. Першоджерела комунікативної філософії. Київ : Либідь, 1996. С. 84–90.

35. Чепуріна І. В. Емотивні дієслова як база іменного словотвору (семантико-функціональний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02. Сімферополь, 2003. 20 с.
36. Черниш О. А., Гончарук Н. О., Білошицька З. А., Лисяник О. Л. Лінгвостилістичний потенціал жанру «публічна промова політика». *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 27 (1). С. 208–214.
37. Чмут Т. К., Чайка Г. Л. Етика ділового спілкування : навч. посіб. 6-те вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 230 с.
38. Штих І. І. Здатність до емпатії як компонент професійних здібностей психолога. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія «Педагогіка та психологія». 2015. Випуск 2 (2). С. 177–180.
39. Яковчук А. Я., Воробйова І. А. Особливості вербалізації емоцій у мовній картині світу. *Молодий вчений*. 2018. № 3.2 (55.2). С. 108–111.
40. Янова О. А. Номінативно-комунікативний аспект позначення усмішки як компонента невербальної поведінки (на матеріалі сучасної англійської мови) : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2001. 189 с.
41. Ярхо А. В. Комунікативна стратегія невпевненості в сучасному англійському діалогічному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». 2004. 20 с.
42. Head N. Transforming Conflict: Trust, Empathy, and Dialogue. *International Journal of Peace Studies*. 2012. Volume 17 (2). P. 33–55.
43. Leite I., Pereira A., Mascarenhas S., Martinho C., Prada R., Paiva A. “The influence of empathy in human–robot relations,” *Int. Jr. of Human-Computer Studies*. 2013. Vol. 71. No. 3. P. 250–260.
44. Lewis M. A., Neighbors C. Self-Determination and the Use of Self-Presentation Strategies. *The Journal of Social Psychology*. 2005. Issue 145(4). P. 469–489.
45. Macagno F., Rapanta C., Mayweg E., Garcia-Mila M. Coding empathy in dialogue. *Journal of Pragmatics*. 2022. Issue 192. P. 116–132.

46. Ochs M., Sadek D., Pelachaud C. “A formal model of emotions for an empathic rational dialog agent.” *Autonomous Agents and Multi-Agent Systems*. 2012. Vol. 24. No. 3. P. 410–440,
47. Titchener E. B. Introspection and empathy. Dialogues in Philosophy. *Mental and Neuro Sciences*. 2014. 7 (1). P. 25–30.
48. Vignemont F. De, Singer T. “The empathic brain: how, when and why?” *Trends in cognitive sciences*. 2006. Vol. 10. No. 10 P. 435–441,

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

49. *Diamond Thesaurus In A Z Form* / Ed. by P.H.Collin. L.: William Collins Sons, 1996. 565 p.
50. *English Dictionary of Synonyms* / Ed. by G.N.Garmonsway. L.: Harper Collins Publishers, 1996. 631 p.
51. *Roget's II The New Thesaurus* / Ed. by the editors of The American Heritage Dictionary. Boston: Houghton Mifflin Company, 1988. 1135 p.
52. <http://thesaurus.reference.com/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. **Badger, SOE:** Badger R. Shadows of Eden. New York: Mills and Boon Limited, 1986. 189 p.
2. **Baker, LL:** Baker A. Liverpool Lies. France: Brodard and Taupin, 2000. 439 p.
3. **Beaman, D:** Beaman S. Destiny. New York.: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1984. 244 p.
4. **Blair, WOD:** Blair L. World Of Difference. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1984. 231 p.
5. **Blasis, WS:** Blasis C. Wild Swan. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1986. 336 p.
6. **Bradford, WOS:** Bradford B. A Woman Of Substance. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1989. 279 p.
7. **Bright, SW:** Bright F. Singular Women. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1988. 354 p.
8. **Caldwell, TSOI:** Caldwell T. This Side Of Innocence. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1984. 268 p.
9. **Carr, MOT:** Carr E. A Matter Of Time. Ontario: Harlequin Enterprise ltd, 1990. 204 p.
10. **Charles, DM:** Charles M. Diamond Moods. New York: Silhouette Books, 1989. 251 p.
11. **Chittenden, UO:** Chittenden M. Until October. Ontario: Harlequin Enterprise ltd, 1989. 300 p.
12. **Connor, WWMM:** Connor A. Winter Women Midsummer Men. Great Britain: Mandarin Paperbacks, 1994. 371 p.
13. **Copeland, OOTW:** Copeland L. Out Of This World. New York: Mills and Boon Limited, 1981. 253 p.
14. **Cranmer, SL:** Cranmer K. Secret Lover. New York: Mills & Boon Limited, 1985. 188 p.

15. **Dunne, PLU:** Dunne D. People Like Us. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1984. 189 p.
16. **Gage, BP:** Gage E. Broken Pride. New York: Kim Publishing Corp, 1978. 213 p.
17. **Garlock, LFAT:** Garlock D. A Love For All Time. Ontario: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1983. 227 p.
18. **Kennedy, NPTT:** Kennedy A. No Place To Cry. Ontario: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1985. 628 p.
19. **Macomber, LBC:** Macomber D. A Little Bit Country. Ontario: Harlequin Enterprises ltd, 1990. 189 p.
20. **Maitland, MLML:** Maitland P. My Life, My Love. New York: Kim Publishing Corp, 1978. 191 p.
21. **Parv, RTF:** Parv V. Return To Faraway. Ontario: Harlequin Enterprises ltd, 1979. 243 p.
22. **Pilcher, AV:** Pilcher R. Another View. New York: St. Martin's Press, 1986. 144 p.
23. **Pilcher, S:** Pilcher R. September. New York: St. Martin's Press, 1990. 616 p.
24. **Richardson, LM:** Richardson H. Love Match. New York: Kim Publishing Corp, 1978. 287 p.
25. **Shaw, DW:** Shaw L. December's Wine. New York: Silhouette Books, 1982. 251 p.
26. **Silverwood, HWC:** Silverwood J. Handle With Care. Ontario: Harlequin Enterprises ltd, 1989. 301 p.
27. **Smith, NR:** Smith B. No Regrets. New York: Silhouette Books, 1985. 251 p.
28. **Spencer, F:** Spencer L. Forgiving. New York: The Berkley Publishing Group, 1992. 452 p.
29. **Stanford, CT:** Stanford S. Cupid's Task. New York: Silhouette Books, 1985. 251 p.

30. **Statham, RL:** Statham F. The Rosewell Legacy. Toronto: Ballantine Books Corp, 1988. 379 p.
31. **Styron, SC:** Styron W. Sophie's Choice. Ontario: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, 1979. 626 p.
32. **Thornton, SOHL:** Thornton M. The Sound Of Her Laughter. Ontario: Harlequin Enterprises ltd, 1990. 332 p.
33. **Turner, TB:** Turner B. True Bliss. New York: Kim Publishing Corp, 1980. 277 p.
34. **Way, WOH:** Way M. The Winds Of Heavens. Ontario: Harlequin Enterprises ltd, 1979. 189 p.
35. **Ward, PT:** Ward L. Precious Things. Ontario: Harlequin Enterprises ltd, 1990. 301 p.
36. **Wentworth, DOL:** Wentworth J. Debut Of Love. New York: Kim Publishing Corp, 1978. 225 p.
37. **West, EAF:** West J. Earth and Fire. New York: Silhouette Books, 1985. 252 p.